

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

Thalutshedzo

PHOLISI YA U THUSA

Izwi zwi amba pholisi ya vhutshilo hune mbaloguṽe ya:

- a) ndeme ya mbuelo dza pholisi, nga nṽḁa ha anyuithi (tshelede ya phentsheni ine ya holiwa nga ṽwedzi), ya ḁo ṽetshedzwa (hu sa dzhielwi nṽḁa bonasi ifhio kana ifhio) ine ya ḁo vha yo tiwa nga mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu); na
- b) mbadelo ine ya ḁo ṽetshedzwa murahu sa anyuithi/muholo, ine ya si fhire R18 000, kana iṽwe tshelede yo randelwaho nga Minisṽḁa, nahone i katela pholisi ya ndindakhombo ya u ḁadzisa malugana na pholisi yeneyo.

Anyuithi

Tshelede yo tiwaho i sa shanduki ine ya badelwa nga tshifhinga tsho tiwaho kana lwa vhutshilo hoṽḁe ha muṽe wa pholisi.

Konṽiraka ya pholisi

Konṽiraka ya pholisi ndi liṽwalo la mulayo lo ṽetshedzwaho nga khamphani ya ndindakhombo line la vha na zwidodombedzwa zwa mbuelo, mbadelo, milayo na mikano na nomboro ya pholisi.

MANWELEDZO NA KHOPHI YA PHOLISI YA U THUSA

Arali vha dzhia pholisi ya u thusa vha na pfanelo ya u wana manweledzo a zwi tevhelaho, ane a vha:

- a) vhuṽanzi he ha ṽetshedzwa nga vhone kana ho imelwa vhone kha mulindakhombo he mulindakhombo a vhu dzhia sa matheriala wa tsedzuluso ya khombo nga fhasi ha pholisi yeneyo;
- b) Mbadelo dzine dza tea u badeliwa na mbuelo dza pholisi dzine dza ḁo ṽetshedzwa; na
- c) nyimele dzine dza tea u ṽetshedzwa mbuelo dza pholisi na nyimele (arali dzi hone) dzine dza sa ḁo ṽetshedzwa mbuelo dzenedzo.

Vha tea u ṽetshedzwa manweledzo hu sa athu fhela maḁuvha a 60 vho dzhia pholisi. Muṽe wa pholisi u tea u ṽetshedzwa khophi ya pholisi arali o i humbela.

MULANGI

Izwi zwi amba muthu o ṽetshedzwaho maanḁa nga murengisi wa ndindakhombo o tou ṽwaliwaho a u ita mushumo wa u laula kana wa ndaulo malugana na tshikimu tsha tshigwada tsha bindu tsha u thusa tshenetsho nahone o tendelwaho sa FSP u ya nga kana ane a vha muimeleli sa zwe zwa sumbedziswa zwone kha Mulayo wa FAIS.

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

TSHIKIMU TSHA TSHIGWADA TSHA BINDU TSHA U THUSA

Izwi zwi amba u netshedzwa ha mbuelo dza pholisi dzi re nga fhasi ha pholisi ya u thusa kha tshigwada hune:

- a) vhathu vha vha vhaṅe vha pholisi;
- b) ha sa vhe na muthu ane a dzhia vhuḡifhinduleli
- c) muthu ane a vha o dzhia pholisi ya vhutshilo, ane a khou badela mbadelo nga ene muṅe kana a tshi khou badelelwa nga muṅwe;
- d) pholisi i nga khantseliwa nga tshigwada tshiṅwe na tshiṅwe tshine tsha kwamiwa nga iyi pholisi; na
- e) pholisi i vha yo tetshelwa tshifhinga (izwi zwi amba uri pholisi i ḡo vha hone lwa tshifhinga tsho vhwahwo fhedzi, hu si u tsireledza vhutshilo ha muṅe wa pholisi).

ZWI SONGO KATELWAHO

Nyimele kana malwadze o dodombedzwaho kha pholisi ane arali a nga vha a one o vhangaho lufu lwa muthu o tsireledzwaho nga fhasi ha iyi pholisi kana vhathu vho ṅwaliswaho kha pholisi, a hu nga ḡo vha na mbadelo dza mbuelo.

MUṂETSHEDZI WA TSHUMELO YA ZWA MASHELENI

Izwi zwi amba muthu o tendelwaho nga Bodo ya Tshumelo ya zwa Masheleni FSB) u ya nga Mulayo wa FAIS u netshedza ngeletshedzo kana u netshedza tshumelo dza u thusa (dzi no nga sa u kuvhanganya mbadelo).

MULINDAKHOMBO WA TSHIFHIFHINGA TSHILAPFU

Izwi zwi amba muthu o ṅwaliswaho kana ane a ḡo ṅwaliswa sa murengisi wa ndindakhombo ya tshifhinga tshilapfu nga fhasi ha Mulayo wa Ndindakhombo ya Tshifhinga Tshilapfu ine ya vha nga fhasi ha ndaulo ya Bodo ya Tshumelo ya zwa Masheleni. Mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu u ṅanganedza mbadelo dzavho nahone u na vhuḡifhinduleli ha u badela mbuelo arali ha vha na lufu.

MBUELO DZA PHOLISI

Izwi zwi amba mbadelo nthihi kana nnzhi dza tshelede, tshumelo kana dziṅwe mbuelo, hu tshi katelwa na anyuithi. Muṅe wa pholisi u na pfanelo ya u vhila uri mbuelo yawe ya pholisi ya u thusa ine ya netshedzwa nga inwe ṅḡila nga nṅḡa ha u netshedzwa sa gwama ḡa tshelede i netshedzwe sa gwama ḡa tshelede ḡine ndeme yaḡo ya ḡo vha i tshi lingana na mbuelo ye ya vha i tshi ḡo vha yo netshedzwa nga inwe ṅḡila nga mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu.

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

Gwama Ja tshelede a Jo ngo tea u fhira R18 000

MULINDAKHOMBO WA TSHIFHIFHINGA TSHILAPFU

Izwi zwi amba muthu o nwaliswaho kana ane a do nwaliswa sa murengisi wa ndindakhombo ya tshifhinga tshilapfu nga fhasi ha Mulayo wa Ndindakhombo ya Tshifhinga Tshilapfu ine ya vha nga fhasi ha ndaulo ya Bodo ya Tshumelo ya zwa Masheleni. Mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu u tangedza mbadelo dzavho nahone u na vhudifhinduleli ha u badela mbuelo arali ha vha na lufu.

MUNE WA PHOLISI

Izwi zwi amba muthu o teaho u wana mbuelo dza pholisi.

MBADELO

Izwi zwi amba phulufhedziso yo neshedzwaho kana ine ya do neshedzwa mulindakhombo uri mulindakhombo a kone u neshedza kana u fhulufhedzisa u neshedza mune wa pholisi mbuelo dza pholisi.

MUPFUMEDZANYI WA NDINDAKHOMBO YA TSHIFHINGA TSHILAPFU

Uyu ndi muthu o diimisaho ane vhone sa mune wa pholisi vha tea u mu kwama arali vha na mbilaelo malugana na khamphani ya ndindakhombo. Zwidombedzwa zwa Mupfumedzayi (muthu ane a shumana na mbilaelo) zwo sumbedzwa kha ndivhadzo ya mulayo na kha siatari ja nga murahu ja itshi tshibugwana.

MUIMELELI

Izwi zwi amba muthu muwe na muwe, hu tshi katelwa muthu o tholiwaho kana o newaho maanga nga muthu o buliwaho u thomani, ane a neshedza tshumelo dza zwa masheleni kha kilaente o imela muneshedzi wa tshumelo dza zwa masheleni, u ya nga nyimele dza mushumo kana vhuwe vhanguli, fhedzi hu sa katelwi zwa vhuwaleli, thekhinikhala, ndaulo, mulayo, mbalelano kana iwe tshumelo kha vhuimo ha fhasi zwine tshumelo:

- a) ya si tode tsheo u bva kha muthu wa vuvhili;
- b) ya si livhise kilaente kha thengiselano ifhio kana ifhio ya tshiveledzwa tsha masheleni hu tshi khou fhindulwa mbudziso dza u angaredza

Ndi zwifhio zwine vha tea u zwi divha nga ha pholisi dza u thusa

PHOLISI YA U THUSA i tea u vha VHUDIFHINDULELI ha mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu. MUNE WA PHOLISI u tea u neshedzwa MANWELEDZO A PHOLISI kana a neshedzwa KHOPHI ya pholisi arali o i hambela. Mune wa pholisi u tea u neshedzwa mafhungo a no nga sa:

- Dzina nga vudalo ja FSP/muimeleli na mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu;
- Nomboro ya vhuwalisi (nomboro ya FSP) ya FSP/muimeleli kana mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu;

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

- Aq̄irese ya poswo na ya fhethu ya FSP/muimeleli kana mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu;
- Luṭingo na nomboro ya seḽe hune zwa vha zwa zwo tea zwa FSP/muimeleli kana mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu;
- Inthanete na aq̄irese dza e-mejli dza FSB/muimeleli kana mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu;
- Dzina na zwidodombedzwa zwa vhukwamani zwo teaho zwa muthu/ofisi ane/ dzine a/dza tea u kwamiwa;
- Zwidodombedzwa zwa dziFSP/vhaimleli dzine/vhane murengisi wa ndindakhombo a vha na konṭiraka nadzo/navho;
- Uri dziFSP/vhaimleli a vho ngo tholiwa nga mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu;
- Uri konṭiraka (thendelano) i vhukati ha muṅe wa phojisi/vhathu vho ṅwaliswaho na mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu;
- Dzina na zwidodombedzwa zwa vhukwamani zwa muhasho wo teaho une wa tea u tevhedzela. Kha nyimele ine FSP/muimeleli a si vhe na muofisiri wa thevhedzelo, zwidodombedzwa zwa muthu ane a vha ene muhulwane kana wa ndeme zwi tea u ṅetshedzwa);
- Uri FSP i na phulufhedziso, tsireledzo ya phurofeshinaḽa kana hai. (Arali zwi songo ralo, mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu u tea u bvisela izwo khagala kha Muṅe wa phojisi);
- Mbadelo na mbuelo dzine dza tea u badeliwa;
- Ndindakhombo i thoma u vha tsireledza lini;
- Ndi zwifhio zwo katelwaho na zwi songo katelwaho;
- Tshifhinga tsha u lindela;
- Maitele a mbilo; na
- Uri Muṅe wa phojisi a nga nanga kha u dzhia mbuelo dza phojisi nga tshivhumbeo tsha tshumelo ya mbulungo kana nga tshivhumbeo tsha kheshe.

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

Mbudziso dzine vha tea u dzi vhudzisa na mañwe mafhungo ane vha tea u a wana u bva kha murengisi

1. M: Ndi mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu ufho ane vha mu imelela?

P: Vhuṭanzi vhu tea u ṅetshedzwa nga muthu ane a khou rengisa phojisi nahone vhu tea u vha kha fomo ya khumbelo na ḽiñwalo ḽa phojisi ḽe vha ṅetshedzwa ḽone.

2. M: Nomboro ya phojisi ndi mini?

P: Izwi zwi tea u sumbedzwa kha ḽiñwalo ḽa phojisi ḽe vha ṅetshedzwa ḽone.

3. M: Ndi vhonnyi vhane ndi nga vha dzhenisa kha phojisi?

P: Zwi tshi bva kha uri ndi ndindakhombo ya lushakaḽe, vha nga tendelwa u ta miraḽo ya tsini ya muṭa. Vha vhone uri vha nanga ndindakhombo yo teaho malugana na izwo.

4. M: Ndi badela vhugai?

P: Vha tea u vhudzisa muthu ane a khou vha rengisela ndindakhombo. Vha dovhe hafhu vha kwhaṭhisedze uri vha ḽo kona u badela mbadelo dza ṅwedzi dza ndindakhombo ine vha khou i nanga

5. M: Ndi badela nga ṅwedzi, nga kotara kana nga ṅwaha?

P: Vha wanuluse uri vha tea u badela lini

6. M: Ndi badelela phanḽa kana ndi badela nga lweṭolweṭo?

P: Vha tea u wanulusa arali vho tea u badela mathomoni a ṅwedzi (u badelela phanḽa) kana mafheloni a ṅwedzi (u badela nga lweṭolweṭo).

7. M: Ndi badela hani?

P: Vhunzhi ha phojisi dzi tendela vhathu u badela nga kheshe, nga u dzhia tshelede kha akhaunthu kana nga u badela nga bannga. Vha vhone uri vha pfesesa uri vha tea u badela hani mbadelo yavho.

8. M: Ndi a wana resithi arali ndi tshi badela nga kheshe?

P: Ee, vha tea u wana resithi. Vha vhone uri hu na dzina ḽa mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu khadzo.

9. M: Idzi mbadelo dzi nga gonya tshifhingani tshi ḽaho?

P: Mbadelo kha phojisi nnzhi dzi anzela u gonya. Vha humbelwa uri vha vhudzise muthu ane a khou vha rengisela phojisi uri mbadelo dzavho dzi ḽo gonya lini. Vha tea u vhalo mañwalo a phojisi malugana na aya mafhungo.

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

10. M: Ndi ɔo thoma u tsireledzwa lini?

P: Hu nga kha ɔi vha na zwifhinga zwa u lindela kha pholisi zwine zwi nga sumbedzwa kha liṅwalo la pholisi.

11. M: Zwifhinga zwa u lindela ndi mini?

P: Itshi ndi tshifhinga tsha mathomoni a ndindakhombo tshine a vha nga ɔo wana mbuelo dza lufu arali ha vha na lufu. Liṅwalo la vho la pholisi li tea u sumbedza uri itshi tshifhinga tshi tea u vha tshi tshingafhani.

12. M: Naa zwifhinga zwa u lindela zwi a shuma na musu muthu o lovha nga khombo?

P: Kanzhi zwifhinga zwa u lindela a zwi shumi arali muthu o lovha nga khombo. Naho zwo ralo, liṅwalo la vho la pholisi li tea u sumbedza arali tshifhinga tsha u lindela tshi tshi dzhielwa nṅha musu muthu o lovha nga khombo.

13. M: Naa hu na zwi songo katelwaho?

P: Izwi zwi ɔo sumbedzwa kha milayo na mikano zwa liṅwalo la vho la pholisi

14. M: Hu bvelela mini arali nda si badele iṅwe mbadelo kana nda litsha u badela ?

P: Vha ɔo vha vha songo tsha tsireledzwa nahone arali vha thoma u badela hafhu, hu nga dovha ha vha na zwifhinga zwa u lindela na u sa katelwa.

15. M: Ndindakhombo ya muthu muṅwe na muṅwe i fhela lini?

P: Vha tea u nṅwa zwidodombedzwa nga vhuḍalo, nga maṅḍa zwa vhana.

16. M: Ndi a netshedzwa vhuṅanzi ha vhuṅaḍo?

P: Vha tea u netshedzwa liṅwalo la pholisi na manweledzo nga vhuḍalo a vhatu vho ṅwaliswaho, tshelede ine ya badeliwa, zwifhinga zwa u lindela na zwi songo katelwaho.

17. M: Naa ndi nga engedzedza ndindakhombo yanga nga murahu?

P: Ee, vha nga engedzedza mbuelo kha pholisi yavho tshifhinga tshiṅwe na tshiṅwe arali maṅwalo a pholisi a tshi tenda; izwi zwi ɔo amba uri mbadelo yavho na yone i ɔo engedzea. Izwi zwi nga dovha hafhu zwa ita uri hu vhe na zwiṅwe zwi sa katelwi na zwifhinga zwa u lindela kha mbuelo yo engedzedzwaho.

18. M: Ndi ita hani mbilo malugana na lufu?

P: Vha tea u netshedzwa maitete a mbilo nga vhuḍalo kha milayo na mikano

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

19. M: Ndi nga thuthisa phojisi yanga?

P: Vha nga thuthisa phojisi yavho hu sa athu fhela maḁuvha a 30 vho badela mbadelo uri vha kone u lifhelwa tshelede yavho nga vhuḁalo arali vha songo ita mbilo ya lufu. Nga murahu ha izwo, phojisi i nga khantseliwa tshifhinga tshiḁwe na tshiḁwe, fhedzi a vha nga wani mbadelo dzavho murahu.

20. M: Hu ḁo bvelela mini arali phojisi yoṁhe ya iswa kha muḁwe mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu?

P: Izwi zwi nga itiwa, fhedzi vha tea u ḁivhadzwa na u ḁivhadzwa uri zwi vha kwama hani nahone zwi kwama hani muthu na vhathu vhe vha vha vho vha ḁwaliswa kha phojisi yavho, malugana na zwoṁhe zwi re afho nṁha. Vha tea u ḁewa ṁhanziela ya vhuraḁo vhuswa nga mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu. Arali vha pfa vha tshi nga a vha kha nyimele yavhuḁi, vha tea u kwama mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu ane a vha hone nga u ṁavhanya nga hune zwa konadzea.

21. M: Hu bvelela mini arali ndi na mbilaelo kana mbudziso?

P: Vhone kana vhaḁaifa vhavho vha tea u thoma vha livhisa mbilaelo yavho kha mulindakhombo wa tshifhinga tshilapfu. Arali vha songo fushea, vha nga vhiga mbilaelo yavho kha Mupfumedzanyi wa Ndindakhombo ya Tshifhinga Tshilapfu kana Bodo ya Tshumelo dza zwa Masheleni.

NB: Vha tea u vhudzwa nga ha zwidombedzwa zwa Mupfumedzanyi na FSB nahone na zwone zwi kha siaṁari ḁa nga murahu ḁa tshibugwana tsha mafhungo.

TSHIBUGWANA TSHA BINDU TSHA U THUSA

Zwidombedzwa zwa vhukwamani

MUPFUMEDZANYI WA NDINDAKHOMBO YA TSHIFHINGA TSHILAPFU

PO Box 45007, Claremont, 7735

Luṭingo: (021) 674 0951

I-meiji: info@ombud.co.za

MUPFUMEDZANYI WA VHAṆETSHEDZI VHA TSHUMELO YA ZWA MASHELENI

PO Box 74571, Lynwood Ridge, 0040

Luṭingo: 0860 324 766

Fekisi: (012) 348 3447

I-meiji: info@faisombud.co.za

BODO YA TSHUMELO DZA ZWA MASHELENI

PO Box 35655, Menlo Park, 0102

Aḍirese ya fhethu: Riverwalk Office Park, Block B

41 Matroosberg Road, Ashlea Gardens Ext 6, Menlo Park, 0081

Luṭingo lwa mahala: 0800 20 20 87 or 0800 11 04 43

I-meiji: info@fsb.co.za / ced.consumer@fsb.co.za

Webusaiti: www.fsb.co.za

Tshibugwana itshi ndi ndaka ya FSB. Thendelo ya u ita khophi kana u tshi shumisa itea u humbeliwa ubva kha muñwali nga u tou muñwalela. Muhasho wa zwa Pfunzo wa Vharengi wa Bodo ya Tshumelo dza Masheleni, P O Box 35655, Menlo Park, 0102

E-meiji: CED.consumer@fsb.co.za kana

Luṭingo: 012 428 8000